

LAND OF THE CURIOUS

RAKENNUSTEN ENERGIASEMINAARI 31.10.2023

ENERGIAMURROS, SÄHKÖVERKKOJEN JOUSTAVUUS JA KIINTEISTÖJEN ROOLI

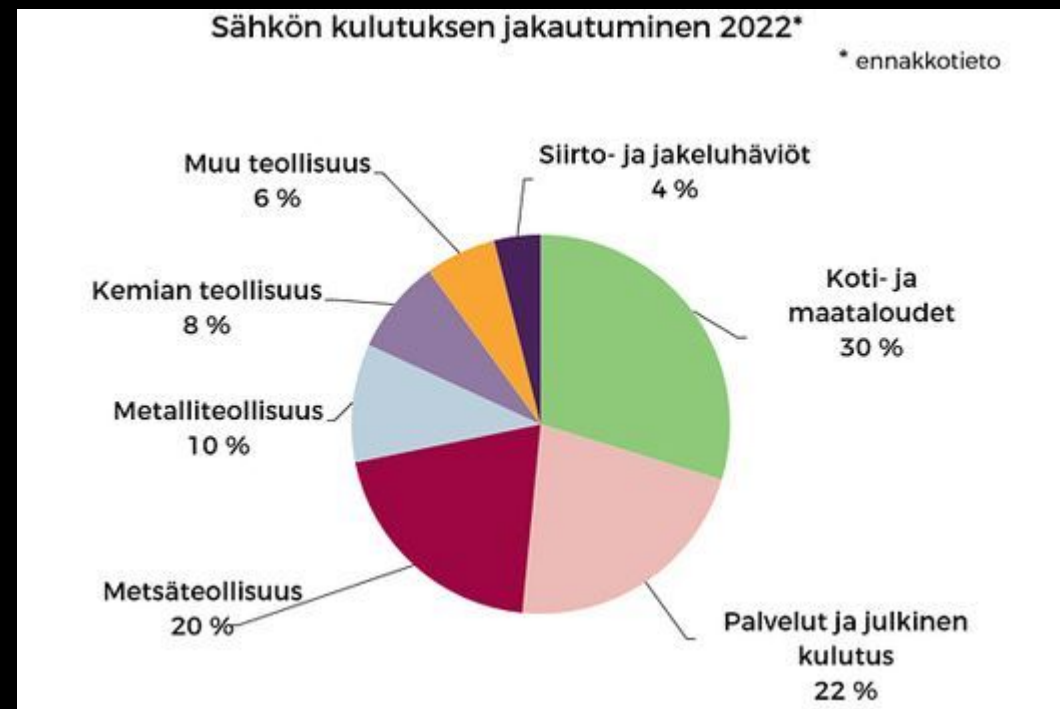
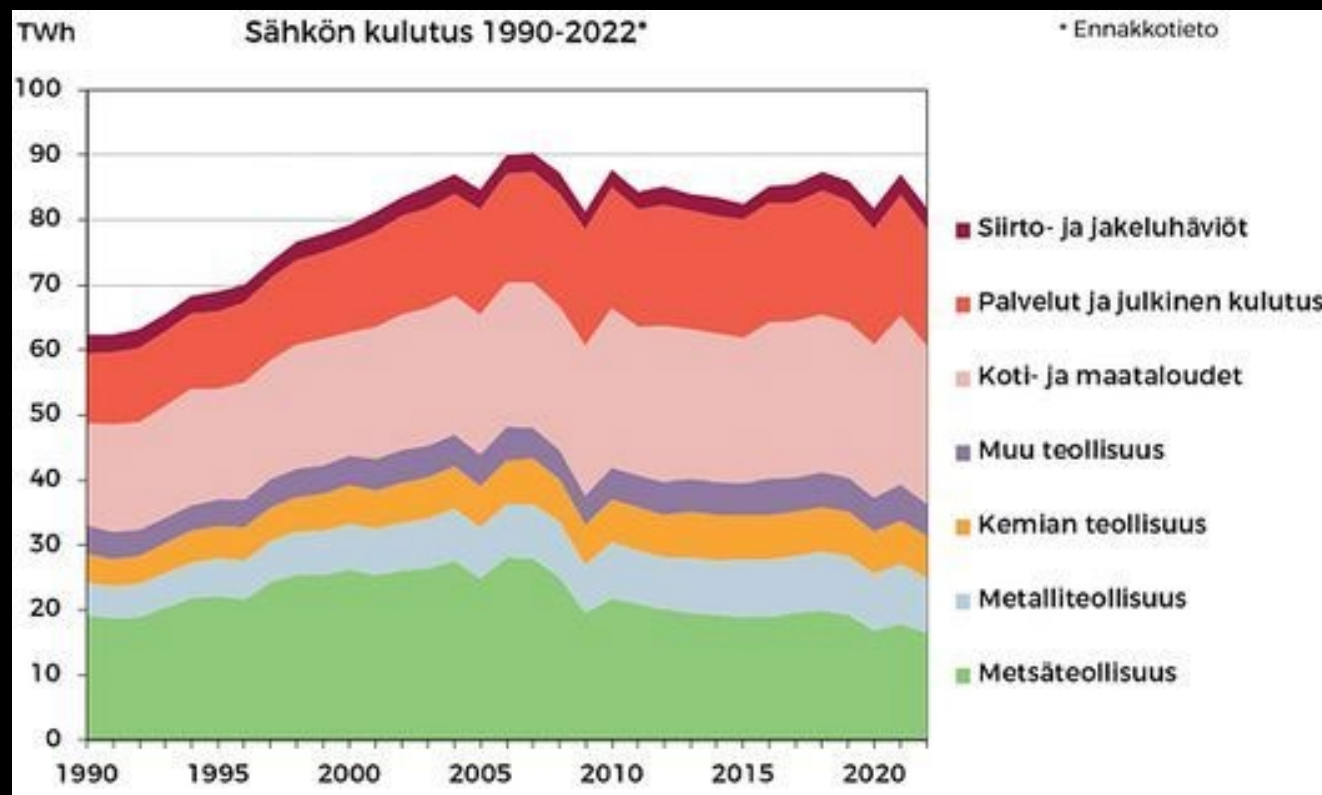

Juha Haakana
LUT-yliopisto

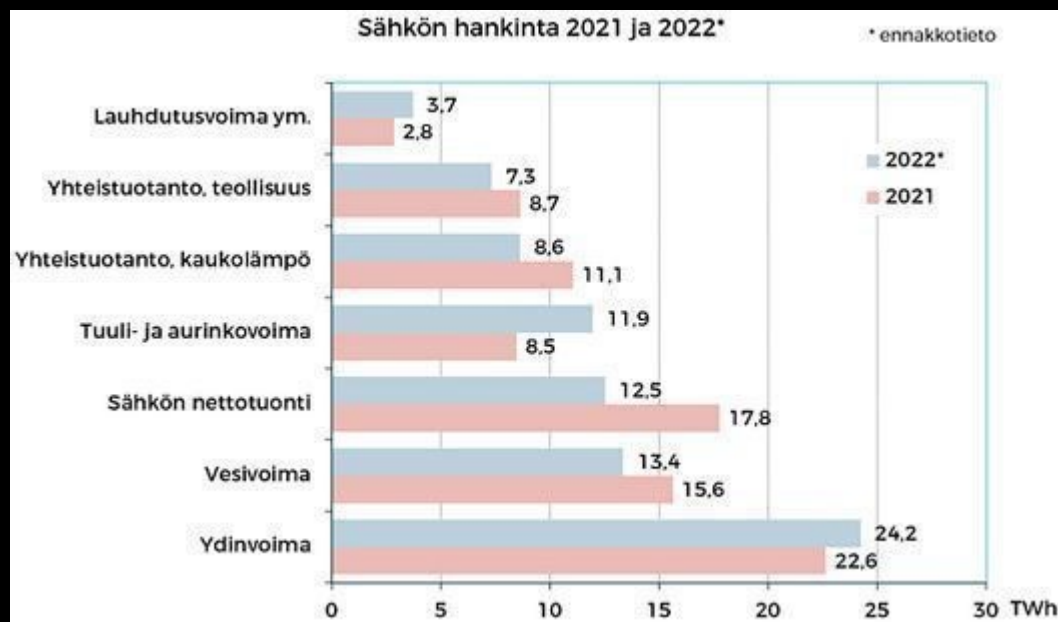
ESITYKSEN SISÄLTÖ

- » Taustaa, energian käyttö ja tuotanto, sähkömarkkinat
- » Miten sähköverkkojen rooli osana energiamurrosta
- » Mikä on kiinteistöjen linkitys energiamurrokseen, mitä jousto on?
- » Yhteenveto

TAUSTAA: ENERGIAMURROS SÄHKÖNKULUTUS SUOMESSA

TAUSTAA: ENERGIAMURROS SÄHKÖN TUOTANTO SUOMESSA

Lähde: Motiva 2023,
https://www.motiva.fi/ratkaisut/energian kaytto_suomessa/sahkon_hankinta_ja_kulutus

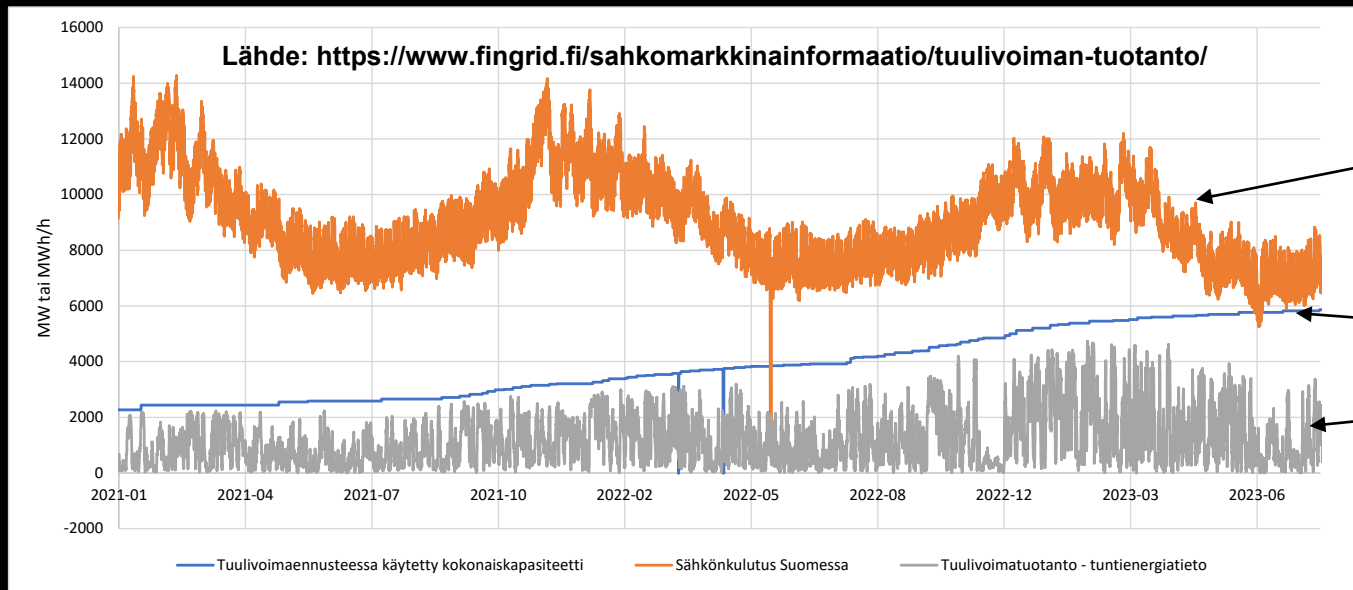
31.10.2023

Lähde: Fingrid 6/2023 Tulevaisuuden investointitarpeet
https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/yhtio/toimikunnat/neuvottelukunta/tulevaisuuden-investointitarpeet_neuvottelukunta.pdf

TAUSTAA: ENERGIAMURROS

TUULIVOIMA, SÄHKÖNKÄYTTÖ JA SÄHKÖN HINTA

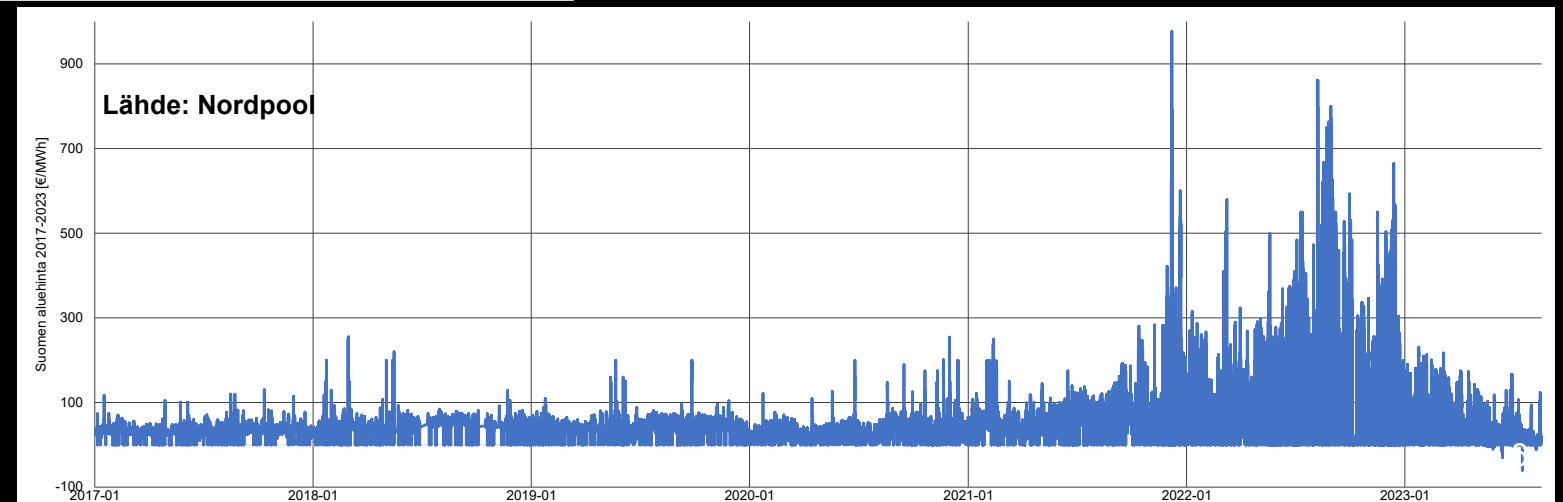

Sähkönkulutus vaihtelee kausittain, mutta myös vuorokauden sisällä

Tuulivoimakapasiteetti kasvaa

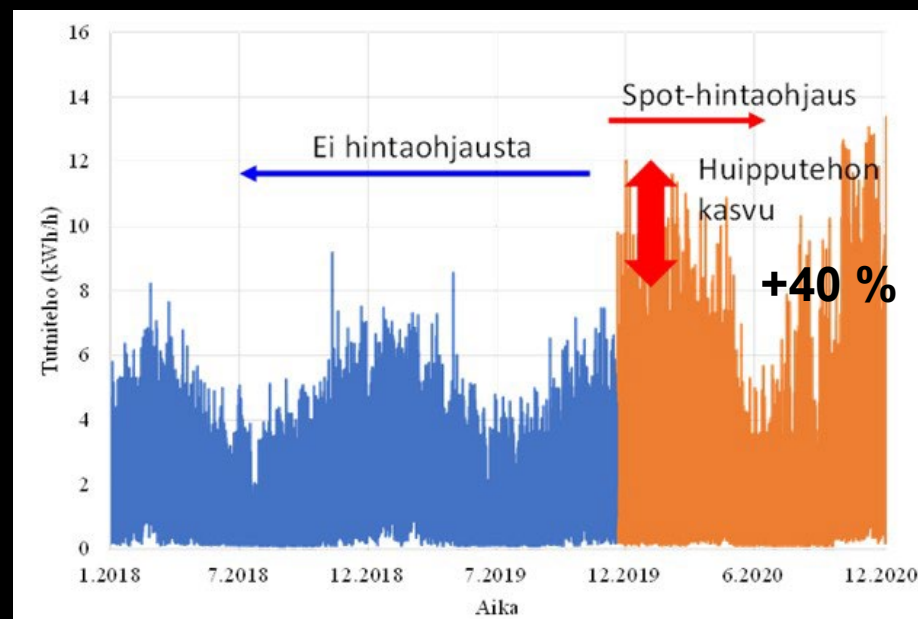
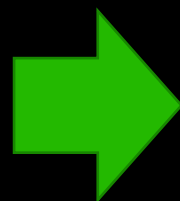
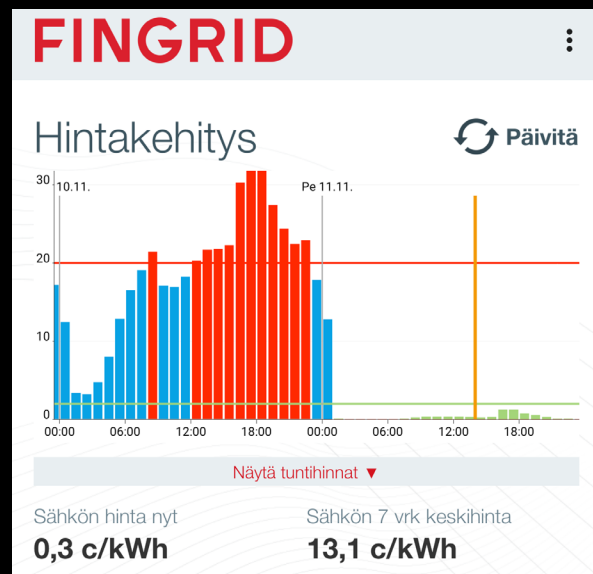
Tuulivoiman tuotanto vaihtelee merkittävästi

Sähkön hinnan vaihtelu luo kannustimen kulutusjoustolle

TAUSTAA: SÄHKÖNKÄYTTÄJIEN HINTAJOUSTO – VAIKUTUKSET SÄHKÖJÄRJESTELMÄÄN

- » Kysynnän joustavuus – hintaohjaus
  - » Teknologinen kehittyminen mahdollistaa
  - » Sähkökäyttäjät sopeuttavat oman kulutuksen vastaamaan sähköhintaa
  - » Sähköverkko joustaa, jos tällä ei hinnoittelun vastamomenttia

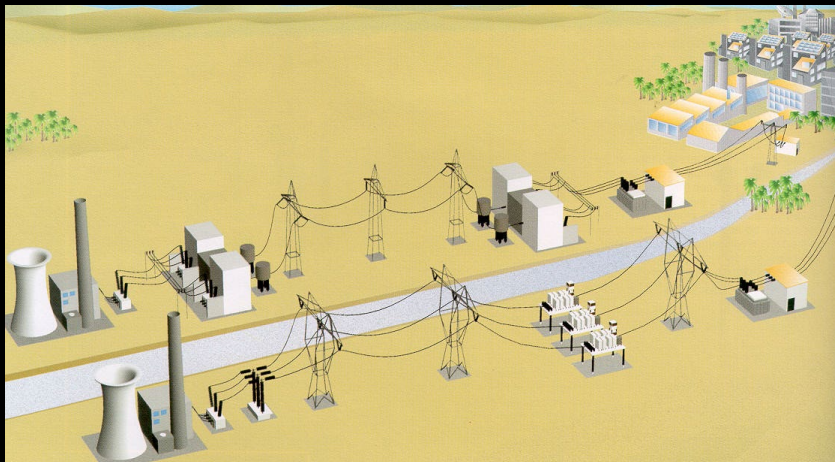

Sähköjärjestelmän kapasiteetti voi ylittyä kumuloituvien joustotoimenpiteiden seurauksena
→ Pystyykö sähköverkko mahdollistamaan muun järjestelmän tarvitseman jouston sellaisenaan vai sopeutetaanko joustoa ottamaan huomioon myös verkon tarpeet ja reunaehdot?

SÄHKÖVERKKOJEN ROOLI ENERGIAMURROKSESSA

- Sähköverkkojen tehtävänä on tarjota sähkönkäyttäjille ja -tuottajille jakelukanava sähköenergian ja -tehon siirtämiseksi sähkönkäyttöpaikoille.
- Sähköjärjestelmän on oltava tasapainossa koko ajan. Tasapainon varmistamiseksi sähkön siirtoa on paikoin rajoitettava.

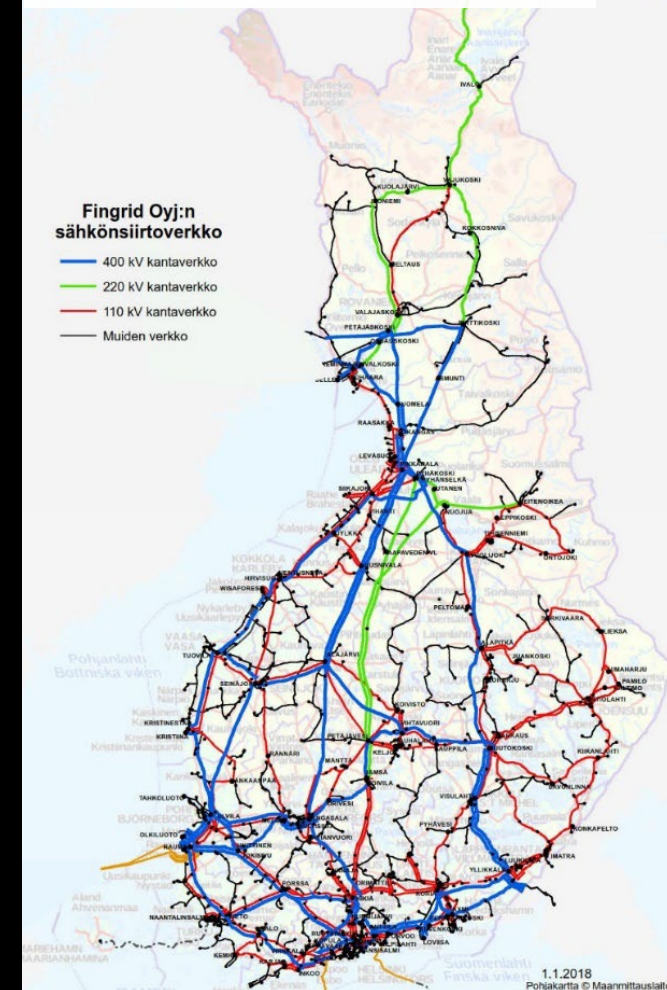
Perinteinen sähkövoimajärjestelmä

Tuleva ja osin jo olemassa oleva joustava järjestelmä (smart grid)

Suomen kantaverkko

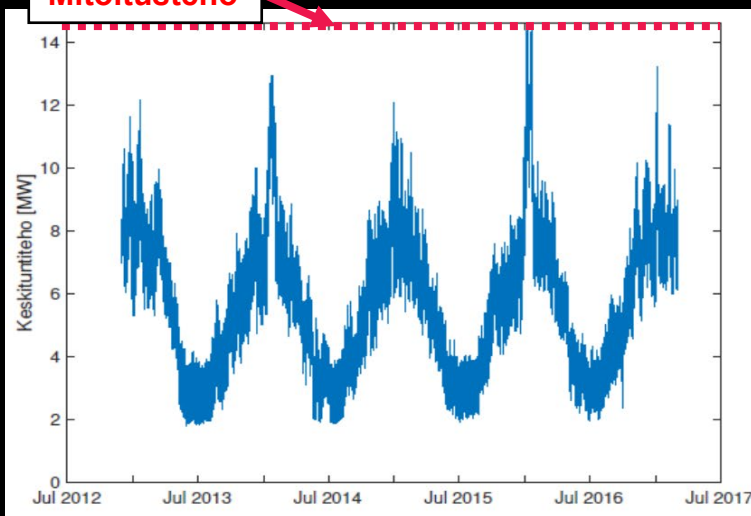

SÄHKÖVERKKOJEN ROOLI ENERGIAMURROKSESSA: MITOITUS

- Sähköverkot mitoitetaan arvioidun huipputehon tarpeen mukaan huomioiden kuormituksen kasvu sekä varasyöttötilanteiden aikaiset lisäkuormat.
- Mitoitus tehtävä erikseen kaikille verkkoosille pienjänniteverkosta suurjänniteverkkoon. Esim. suojausten toimivuus ja turvallisuuden varmistaminen asettavat omat reunaehdot.
- Pienen kuormituksen aikaan sähköverkolla kykyä mahdollistaa muun järjestelmän jousto.

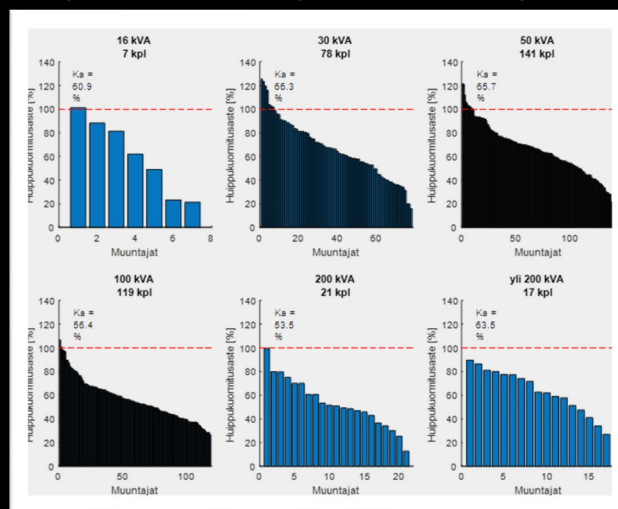
Suurjänniteverkon

Mitoitusteho

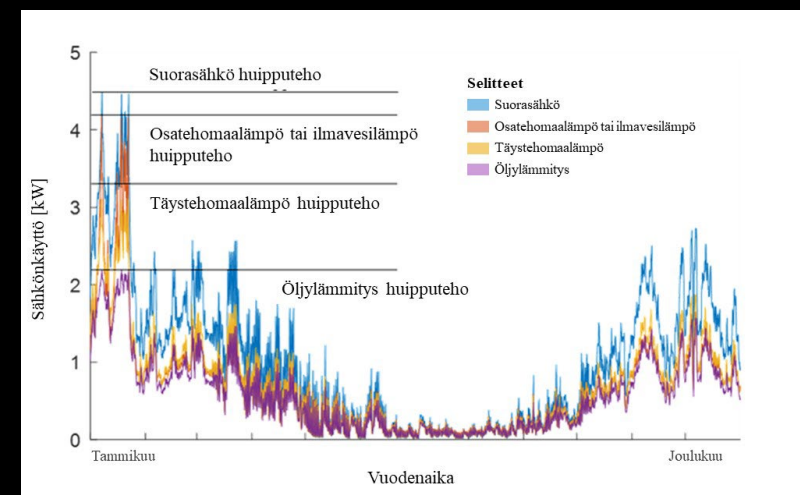

Esimerkki sähkönkulutus n. 4000 sähkönkäyttäjän sähköverkosta

Keskijänniteverkon jakelumuuntajien mitoitus

Pienjänniteverkon mitoitus

SÄHKÖVERKKOJEN ROOLI: VERKON KAPASITEETTI PAIKOIN ÄÄRIRAJOILLA

Miten turvataan sähköverkon kantokyky?

» Lisätään verkon kykyä kantaa kuormitusta → rakennetaan vahvemmat siirto ja jakeluyhteydet

← Kovat keinot

» Joustavat elementit osana sähköverkkoja

» Lisätään verkkoon joustavia elementtejä esim.

- Energiavarastot
- Säädetävät muuntajat
- Pientuotannon liitännälaitteistot
- Varavoimalaitteistot

← Puolikovat keinot

» Hyödynnetään sähkönkäyttäjien/kiinteistöjen säädetäviä kuormia

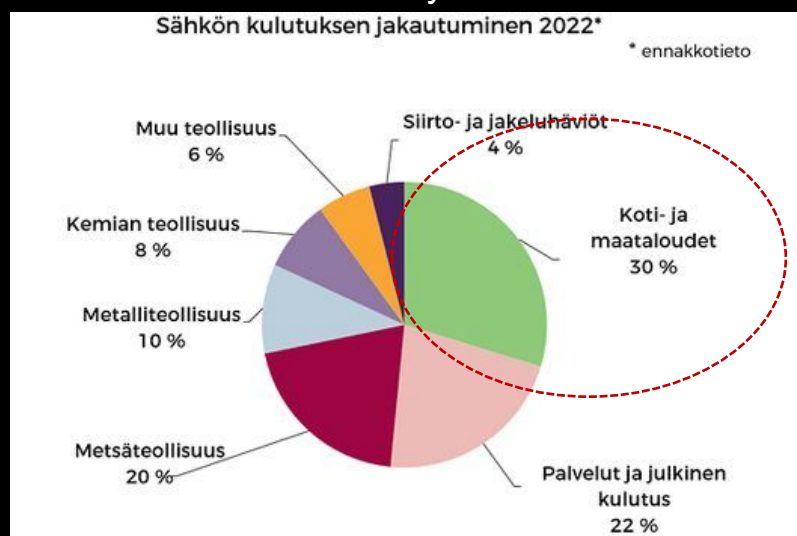
- Sähkölämmitysjärjestelmät, sähköautot, muut säädetävät kuormat

← Pehmeät keinot

KIINTEISTÖJEN JOUSTOKYKY

- Lämmitysjärjestelmät
- Sähköinen liikenne
- Muut laitteistot

Kotitaloudet käyttää ison osuuden (30 %) koko Suomen sähkön käytöstä

Lähde: Motiva 2023

End use	Apartments in blocks	Row house apartments	Detached houses
Cooking / stove	9%	4%	2%
Dishwasher	4%	2%	2%
Laundry & dryer	4%	2%	2%
Cold appliances	18%	8%	5%
TV & accessories	8%	3%	2%
Computer & accessories	13%	5%	3%
Other apparatuses	8%	10%	13%
Indoor lighting	12%	10%	5%
Outdoor lighting	1%	1%	2%
Sauna	4%	7%	5%
HVAC equipment	5%	3%	5%
Domestic hot water	1%	11%	10%
Space heating	13%	33%	44%
Others	0%	1%	0%
Total consumption	2 701 GWh	2 297 GWh	14 216 GWh

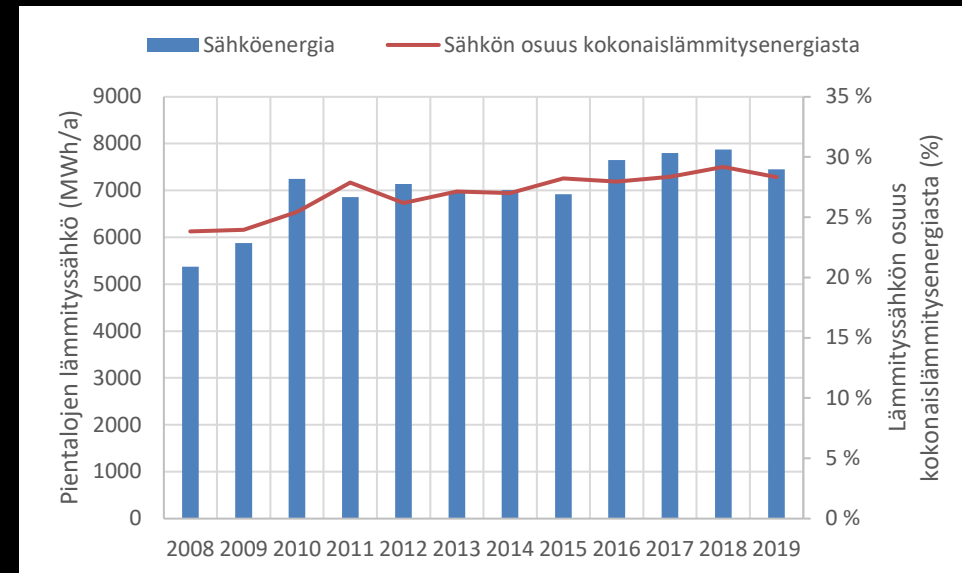
Lähde: Motiva 2013

KIINTEISTÖJEN JOUSTOKYKY: RAKENNUSTEN LÄMMITYS

- Rakennusten lämmitysratkaisut sähköistyvät
- Suomessa n. 600 000 sähkölämmitteistä pientaloa joiden kokonaissähköenergian käyttö yli 10 TWh/a ja huipputeho jopa 5000 MW.

Rakennukset lämmönlähteen mukaan.

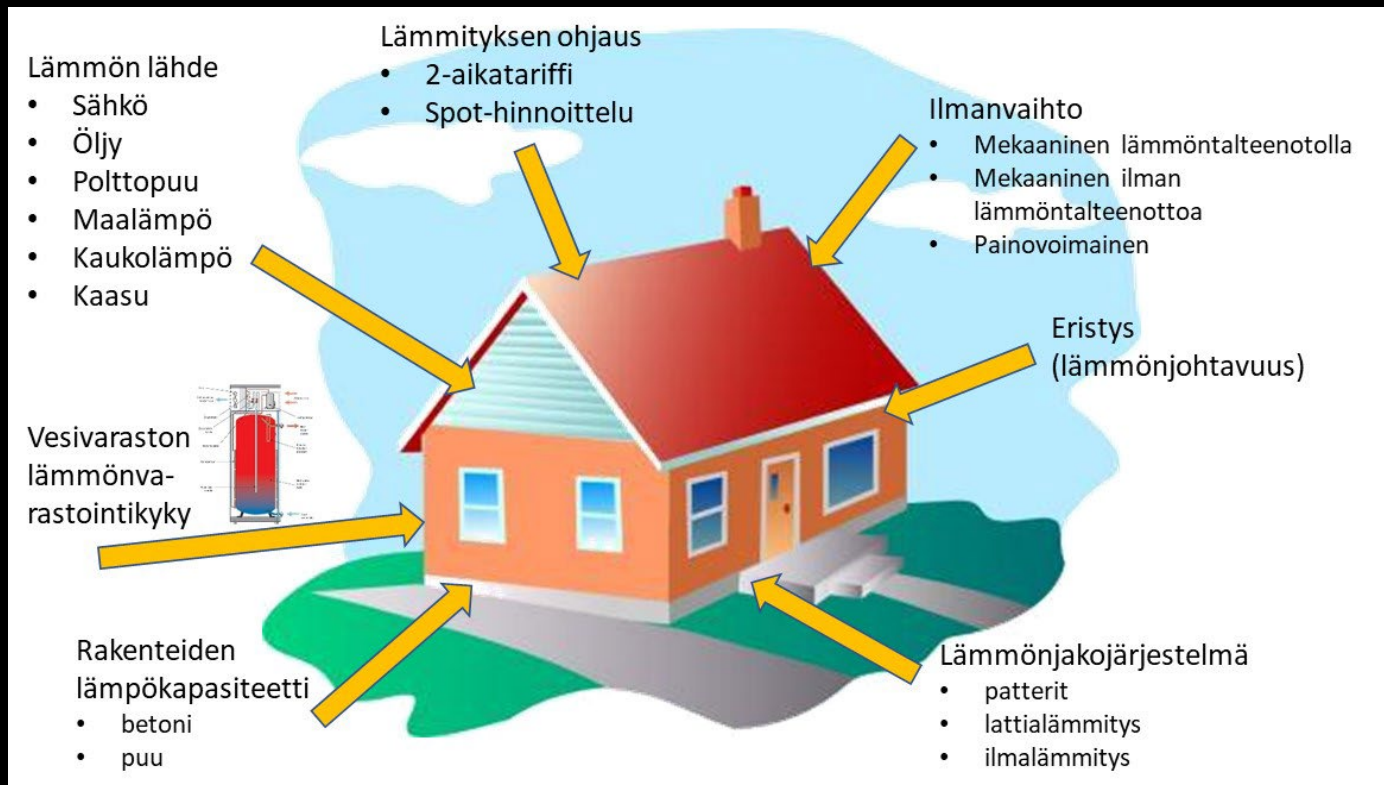
Lämmitysaine	Vuosi						
	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2020 ²⁾
Kaikki rakennukset	837 948	934 845	1 162 410	1 299 490	1 446 096	1 505 138	1 536 650
Kauko- /aluelämpö	..	48 538	105 608	130 946	164 721	180 749	204 143
Öljy, kaasu	320 171	347 498	306 750	320 934	322 279	316 688	295 101
Kivihiiili, koksi	24 328	11 794	8 753	7 986	6 983	6 789	6 284
Sähkö	41 872	178 707	357 743	455 752	554 368	578 568	589 106
Puu, turve	429 467	327 230	321 342	292 763	277 553	278 661	278 660
Maalämpö	..	..	..	3 397	21 667	46 014	73 475
Muu, tuntematon 1)	22 111	20 578	62 214	87 486	98 525	97 669	89 881

→ Merkittävä joustopotentiali
hyödynnettäväksi sähköjärjestelmän
tarpeisiin

KIINTEISTÖJEN JOUSTOKYKY: RAKENNUSTEN LÄMMITYS

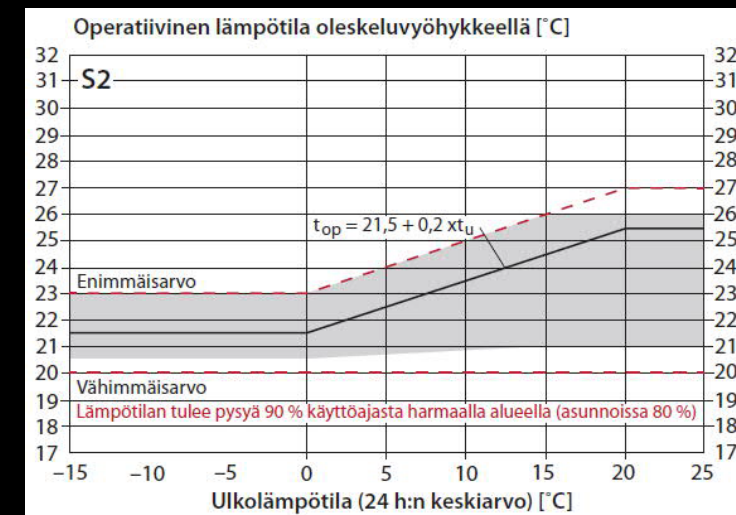
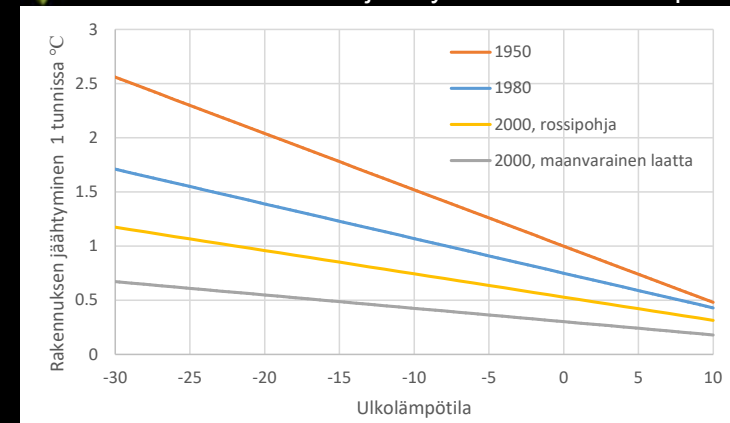
Sähkön-/ energiankäytön joustokykyyä vaikuttaa useat tekijät kuten rakennusten eristys ja tavoiteltava sisälämpötila

Esimerkki: 120 m² rakennuksen kokonaislämpökapasiteetti 8.4 kWh/K → yhden lämpötila-asteen nostamiseen tarvittava energia kovalla pakkasella noin 5 kWh → rakennus jäähtyy tunnissa alle asteen, jos ei lämmitetä.

Lähteet: Suomen rakentamismääräyskokoelma 2018
IVO 1987, Sähkölämmityksen tehonrajoituksen vaikutukset asumisviihtyvyyteen ja taloudellisuuteen
Sisäilmastoluokitus, 2018

Eri aikakauden rakennusten jäähtyminen eri ulkolämpötiloilla

Sisäilmastoluokituksen mukaiset tavoitearvot sisäilman lämpötilalle, kun tavoitteena on hyvän sisäilman S2-luokitus. Tummennettu alue kuvaa tavoitearvoaluetta.

KIINTEISTÖJEN JOUSTOKYKY: SÄHKÖINEN LIIKENNE KASVAA

- Sähköauton lataussäästö vuosina 2019-2022 → säästö jopa useita satoja euroja per vuosi → motivaatio joustolle
- Vuonna 2030 Suomessa yli 600 000 sähköautoa → päivittäinen lataustarve jopa 6 GWh → suuri joustopotentiaali

Latauksen kustannussäästöt

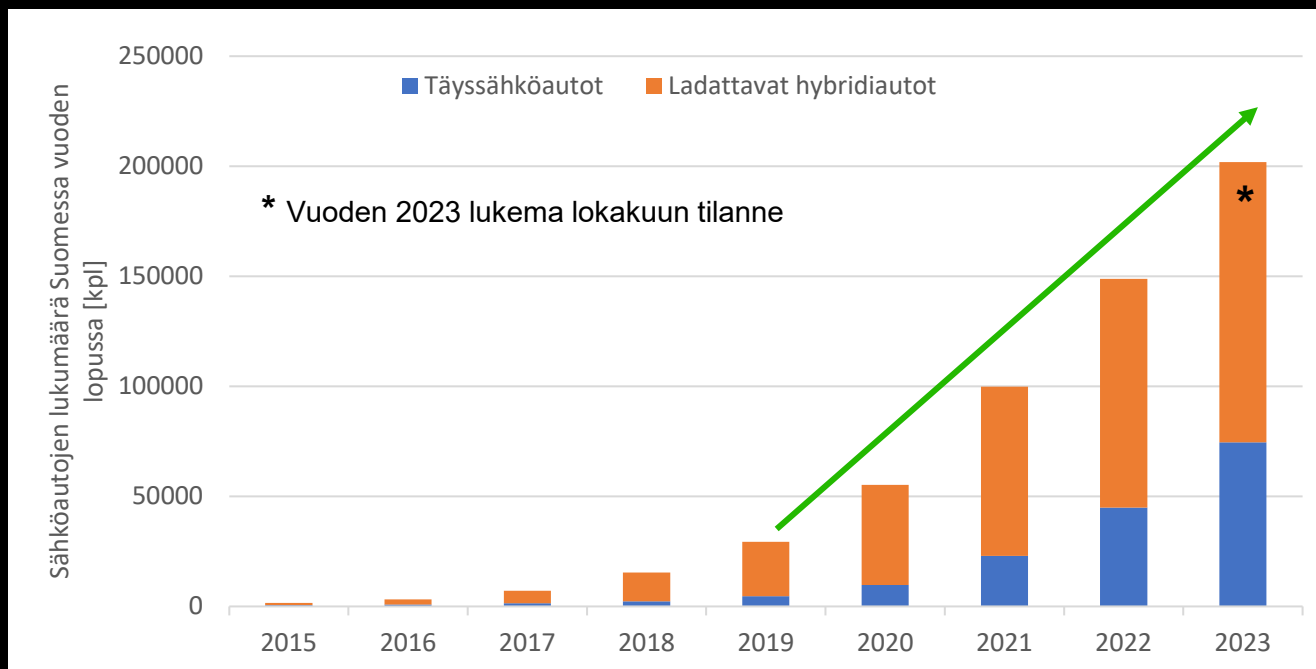
	Lataus 02-03 vs 18-19	Lataus halvin tunti vs 18-19
2019	61 €	70 €
2020	91 €	98 €
2021	173 €	196 €
2022	452 €	513 €

Yöaikaan lataus klo 02-03 hyvin lähellä vuorokauden edullisimman tunnin aikana latausta

Latauksen taustatiedot

Päivittäinen ajomäärä 50 km, 0,2 kWh/km → 3650 kWh/a

Lataus yhdellä kertaa yhden tunnin aikana (11 kW lataus)

- » Käynnissä laaja energiamurros: vaihtelevaa tuotantoa – sähköistyminen
- » Sähkönkysyntä muuttuu
  - » Sähköntuotantorakenne muuttuu
  - » Yhteiskunta sähköistyy entisestään
    - Teollisuudella iso rooli energiamurroksen vauhdittajana (uudet investoinnit)
    - Piensähkönkäyttäjien kysyntämuutokset
  - » Sähkön kysyntä päivittyy hintaprofiilien mukaan (sekä kotitaloudet että teollisuus)
- » Kiinteistöjen joustokyky
  - » Suomessa lämmitysjärjestelmät muodostavat merkittävän sähkötehon säätöpotentiaalin (jopa 4000 MW)
    - Käytännössä kyky ottaa joustoa käyttöön riippuu useista tekijöistä
  - » Sähköautot jatkossa suuri potentiaali (myös tuhansia megawatteja)
- » Sähköverkot mahdollistavat jouston syntymisen – keskeinen roolissa tulevaisuuden haasteita ratkaistaessa
  - » Huomioitava sähkönjakelujärjestelmien reunaehdot → onko kapasiteettia tarjolla riittävästi
  - » Keinoja vastata muutoksen esiin nostamiin haasteisiin
    - Yleinen teknologinen kehittyminen
    - Laaja keinovalikoima: Kovat, puolikovat ja pehmeät keinot
    - Kannusteet sähkönkäyttäjien kysyntäprofiilien sopeuttamiseen

KIITOKSET!

Yhteystiedot

Tutkijaopettaja Juha Haakana

juha.haakana@lut.fi

